

Keywords: parenting, conscious parenting, parental role, readiness for parenthood, love, trust, responsibility.

УДК 37.013.42:378.18:371.83

Лях Т. Л., Качуровська В. Ю.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ СТУДЕНТАМИ-ВОЛОНТЕРАМИ ДЕРЖАВНИХ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У статті проаналізовано зміст роботи студентів-волонтерів з організації вуличного дозвілля дітей у державному та недержавному секторах; розкрито сутність, мету, особливості діяльності студентів-волонтерів в соціальних інституціях, таких, як центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, клубах за місцем проживання, вищих навчальних закладах, громадських організаціях та неформальних об'єднаннях.

Ключові слова: організація дозвілля; студенти-волонтери; центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; клуби за місцем проживання; громадська організація; неформальне об'єднання.

Організація дозвілля дітей є одним із напрямів соціально-педагогічної діяльності в соціальній сфері. На жаль, сьогодні все гостріше постає проблема неорганізованості дозвілля. Причин цієї проблеми є декілька: дороговизна гурків, клубів та секцій для дітей, відсутність тематично привабливих та сучасних гуртків, секцій та клубів за місцем проживання дітей, зниження комунікативного рівня у дітей і натомість їхня комп'ютеризація, «гаджетизація».

У дослідженнях порушено проблеми організації дозвілля дітей та підлітків (М. Аріарський, Л. Балясна, В. Білоконь, В. Бочелюк, І. Гутник, В. Кірсанов, Н. Максютин, Г. Науменко та ін.); формування духовності особистості у процесі раціонально організованого дозвілля (А. Воловик, В. Воловик, Ю. Жданович, В. Завацький, В. Кірсанов, В. Лупійчук, А. Цьось, К. Чорна та ін.).

Соціальні педагоги та психологи наголошують на тому, що діти майже не грають один з одним, а культура вуличної гри з кожним роком знижується. І чим більшим є місто, чим вищим – дохід батьків, тим менше можна зустріти дітей на вулиці, що грають у вуличні ігри.

Звичайно, усе це підсилюється ще й тим, що наявний брак фахівців, які б формували культуру вуличної гри, допомагали в організації тематичних вуличних ігор. Тому особливе місце у розв'язанні цієї проблеми належить студентам-волонтерам. Пройшовши відповідну підготовку, вони впроваджують ігрові програми для дітей у різноманітних навчальних та виховних закладах, формують культуру гри в умовах вуличного простору.

Метою нашої статті є аналіз змісту роботи студентів-волонтерів з організації вуличного дозвілля дітей у державних та недержавних організаціях.

Окремі аспекти діяльності волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців. У дослідженнях О. Безпалько, Р. Вайноли, Н. Заверико, А. Капської, В. Петровича розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності. Особливості роботи волонтерів у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді висвітлено у роботах О. Кузьменка, Н. Романової, С. Толстоухової. Як складову соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій обґрунтовано волонтерство в працях Ю. Поліщука. Технологію організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу досліджувала З. Бондаренко.

Питання менеджменту волонтерів вивчали Т. Журавель, Т. Лях, Т. Спіріна, Н. Тимошенко, а дослідженню змісту та напрямів соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп присвячене дисертаційне дослідження Т. Лях.

Дослідниця Т. Лях зазначає, що особливість волонтерського руху в Україні полягає в тому, що найбільш чисельною групою волонтерів, які працюють у соціальній сфері, є учнівська та студентська молодь, а діяльність, яку вони здійснюють, має, переважно, соціально-педагогічний характер [1].

Студенти-волонтери працюють у профілактичному, інформаційно-просвітницькому, рекреативному, реабілітаційному, соціально-рекламному, соціально-побутовому, охоронно-захисному, діагностико-корекційному та фандрейзинговому напрямках [2]. Зупинимось детальніше на рекреативному напрямі, тобто організації дозвілля.

Організація дозвілля – процес, який передбачає організацію культурного дозвілля дітей, спілкування з однолітками різної форми ігрової та довіллево-розважальної діяльності, поліпшення психічного здоров'я, зняття фізичної та психологічної напруги [3]. В процесі спілкування з однолітками та в грі у дітей відбувається формування навичок комунікації, ідентифікація себе з оточуючими, набувається соціальний досвід.

Розглянемо центри соціальних служб, клуби за місцем проживання, громадські організації, вищі навчальні заклади, неформальні об'єднання, та проаналізуємо зміст діяльності студентів-волонтерів щодо організації дозвілля дітей в умовах вулиці в вище названих інституціях.

Саме з організації змістовного дозвілля дітей та молодих людей розпочиналася свого часу діяльність численних волонтерських груп центрів соціальних служб для молоді. Готувалися волонтери-ігротехніки за спеціальними програмами, які дозволяли організовувати дозвілля не лише в умовах тієї чи іншої установи, але й на вулиці. Нині цей напрямок роботи волонтерських груп продовжує розвиватись, охоплюючи не тільки дітей та молодь як цільову групу, але й пацієнтів лікарень, сім'ї, людей похилого віку та інвалідів [4].

Так, наприклад, у Київському міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді студенти-волонтери взяли участь за останні роки у різноманітних програмах та акціях як-то: «Світ очима дітей», Дня Києва, для киян та гостей столиці, також в рамках акції проходив Фестиваль творчості та соціальних активностей для дітей та молоді. Волонтерами проводяться квести для лідерів громадських організацій та волонтерських загонів. Студенти-волонтери беруть

участь у постійно діючій програмі «Школа добровільних помічників на громадських засадах у соціальній сфері» [4].

Також в Україні функціонує розгалужена система клубів за місцем проживання. Діяльність клубів здійснюється за такими напрямками: секційна та гурткова робота; організація культурних, спортивних заходів у районі, мікрорайоні, місті щодо змістовного дозвілля дітей і підлітків, молоді, членів їхніх родин [5]. До організації дозвілля в Клубах за місцем проживання активно залучаються волонтери з числа студентів. Спільно з Центрами соціальних служб вони організовують заходи для дітей та молоді в районах міста.

Схожими є напрями діяльності студентських волонтерських груп, які діють на базі *громадських організацій*.

Одним із зразкових організацій щодо залучення студентів до волонтерської діяльності є Всеукраїнський громадський центр «Волонтер» [6].

Всеукраїнський громадський центр «Волонтер» здійснює підготовку волонтерів з метою сприяння підвищенню мотивації до волонтерської діяльності, оволодінню основними знаннями та вміннями, необхідними для здійснення волонтерської роботи, а також розвитку соціальної активності, навичок усвідомленого та активного вибудовування власного життя.

За тривалий період роботи Центром «Волонтер» розроблені та реалізовані спеціальні програми, розраховані на участь волонтерів із числа студентської молоді. Щодо організації вуличного дозвілля реалізовувались такі програми: «Дворові майданчики» – організація дворових футбольних змагань серед дітей та підлітків міста; «Свій шлях» – підготовка та проведення літніх таборів для важковиховуваних підлітків; «Підліток ХХІ століття» – організація змістовного дозвілля підлітків; «Театри вуличного дійства» – впровадження методики «Street-Happening» («вуличне дійство»).

Наразі Всеукраїнський громадський центр «Волонтер» за підтримки Дитячого Фонду Об'єднаних Націй – ЮНІСЕФ реалізовує програму профілактики агресивної поведінки підлітків «Зупинись! – Посміхнись!» [7] та здійснює апробацію програми, що зосереджена на профілактику конфліктів та правопорушень серед учнівської молоді «Будуємо майбутнє разом». Після занять та у вільний від навчання час, центр організовує для підлітків соціально-корисне та безпечне дозвілля: походи в кіно та театри, залучення до акцій та виставок, походи в неформальні місця проведення дозвілля, такі як «Антикафе» та «Антикінотеатри». Підлітки залучаються до проведення фестивалів та інших заходів міста.

Всеукраїнська асоціація молодіжного співробітництва «Альтернатива-В», створена з метою сприяння співпраці між молодіжними організаціями, сприяння виробленню молоддю України активної громадянської позиції через її залучення до програм у галузі освіти, культури, екології, захисту історичного надбання та допомоги соціально незахищеним верствам населення [8]. Волонтери виконують суспільно корисну роботу для місцевої громади: організація вільного часу місцевих дітей та підлітків, реконструкція та реставрація пам'яток архітектури, благоустрій території та приміщень дитячих будинків, шкіл-інтернатів, реабілітаційних центрів та інших соціальних установ, підготовка до фестивалів та

просвітницьких акцій на тему прав людини, профілактики ВІЛ/СНІДу, охорони довкілля та інших найактуальніших проблем суспільства [9].

Іншою організацією, яка не обходиться без допомоги студентів-волонтерів є Товариство Червоного Хреста України, оскільки підвищення рівня участі молоді у волонтерській діяльності Товариства є важливою частиною розвитку молодіжного руху [10]. Останнім часом, через неблагополучну ситуацію в країні та військові дії в зоні антитерористичної операції, волонтери Товариства Червоного Хреста реалізують діяльність з дітьми та молоддю. За підтримки Дитячого Фонду Об'єднаних Націй – ЮНІСЕФ Товариство Червоного Хреста разом з волонтерами організують вуличне дозвілля дітей, створюючи насичені ігroteки та майданчики для ігор.

Здійснивши аналіз діяльності громадських організацій у напрямку організації вуличного дозвілля дітей, можна зробити висновок, що діяльність щодо дозвілля недержавним сектором активно впроваджується, постійно залучаються волонтери до реалізації проектів організацій.

У рамках нашого дослідження, для виокремлення основного змісту програм організації вуличного дозвілля дітей студентами-волонтерами, ми наведемо приклади українських університетів, які здійснюють волонтерську діяльність.

Кожного року університет імені Бориса Грінченка реалізовує соціальний проект «Із Києвом і для Києва», який став одним із напрямів реалізації місії Університету – сприяти кожному в цілісному розвитку і лідерському становленні, служити людині, громаді, суспільству. Волонтерами та координаторами проекту є викладачі та студенти університету.

Проект започатковано науково-педагогічним та студентським колективом Університету за підтримки Київської міської державної адміністрації і спрямовано на задоволення особистісно-орієнтованих, *культурно-дозвіллевих*, спортивно-оздоровчих запитів та потреб мешканців столиці.

Соціальний проект створює умови для індивідуальної самореалізації студентів, їх активної участі у громадському житті та можливості набуття досвіду з майбутньої професійної діяльності.

Киянам пропонується відвідувати: мовні школи, клуби за інтересами, дискусії, консультації, тренінгові заняття; творчі гуртки, студії (хореографічні, образотворчі, вокальні, музичні), концертні програми, конкурси; оздоровчі програми, спортивні секції, змагання, ігroteки.

Із неформальних груп, якщо ми говоримо про організацію дозвілля дітей в умовах вуличного простору, створюються та активно залучаються батьки та родичі дітей, або ж самі діти та підлітки, що самостійно організують таку діяльність. Адже неформальна група, це - це спонтанно сформульована група людей, які регулярно вступають у взаємодію для досягнення цілей організації. Неформальні групи засновані переважно на міжособистісних відносинах, задоволенні психологічних і соціальних потреб, не пов'язаних з формальними цілями і завданнями [11].

Таким чином, здійснивши аналіз змісту роботи студентів-волонтерів з організації вуличного дозвілля дітей в різних соціальних інституціях, можна зробити висновок, що волонтерська діяльність зазначених інституцій реалізовує

дозвіллевий напрямок дітей та молоді за різними формами. Це вуличне дозвілля, гуртки, секції, ігротеки у приміщеннях та інше. Організація вуличного дозвілля дітей – це один із напрямків реалізації рекреативної функції, що здійснюється відповідно до запиту або заходу організації.

Як ми зазначали на початку нашого дослідження, невід'ємною частиною формування та розвитку дитини є організація вуличного дозвілля, виходячи з цього постає питання про розробку спеціальних проектів, які будуть спрямовані виключно на вуличне дозвілля дітей. Виникає проблема якісної підготовки студентів-волонтерів до організації дозвілля дітей в умовах вулиці та створення програми підготовки.

Використана література:

1. Лях Т. Л. Волонтерські групи як ресурс соціально-педагогічної діяльності державних і громадських організацій // Соціальна педагогіка: теорія і технології : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Т. Ф. Алексеєнко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 130 – 139.
2. Лях Т. Л. Зміст і напрями соціально-педагогічної роботи студентських волонтерських груп вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://elibrary.kubg.edu.ua/1214/1/T_LYAKH_ZINSPRSVGVNZ_KSP%26KO_IPSP.pdf.
3. Боженко Л. Ф. Досуг школьників // Соціологические исследования. – 1990. – №1. – С. 87.
4. «Школа волонтерів» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/volonter.html>
5. Київський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: клуби за місцем проживання [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/klybu.html>.
6. Лях Т. Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.05 / Т. Л. Лях. — К., 2009. — 314 с.
7. «Зупинись! – Посміхнись!»: методичний посібник з профілактики агресивної поведінки підлітків у центрах соціально-психологічної реабілітації / Журавель Т. В., Сергеева К. В., Шаровара О. Г. – К. : ФО-П Буря, 2013. – 124 с.
8. Лях Т. Л. Людські ресурси волонтерського руху та шляхи залучення добровільних помічників до соціальної діяльності / Т. Л. Лях // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка / [упоряд.: О. Л. Караман, Я. І. Юрків] ; Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – К. : Альма-матер, 2008. – Вип. 6. Педагогічні науки. – С. 198–209.
9. «Альтернатива-В»: волонтерські табори [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.alternative-v.com.ua/volonterski-tabory/>.
10. Харченко С. Я. Соціальна робота: історія, теорія та практика : навч.-метод. посіб. для студ., магістр., аспір. та спец. в області соц. пед. та соц.

роб. : [у 2-х ч.] / [С. Я. Харченко, М. С. Кратінов, Н. С. Ваховський та ін.]. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – Ч. 2. – 307 с.

11. Мескон М. Основи менеджменту / Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. — К.: Ранок, 2009. — 241 с.

ЛЯХ ТАТЬЯНА ЛЕОНИДОВНА, КАЧУРОВСКАЯ ВИКТОРИЯ ЮРЬЕВНА. Организация досуга детей студентами-волонтерами государственных и неправительственных организаций.

В статье проанализировано содержание работы студентов-волонтеров из организации уличного досуга детей в государственном и негосударственном секторах, раскрыта сущность, цели, особенности деятельности студентов-волонтеров в социальных институтах, таких, как центры социальных служб для семьи, детей и молодежи, клубах по месту жительства, высших учебных заведениях, общественных организациях и неформальных объединениях.

Ключевые слова: организация досуга; студенты-волонтеры; центр социальных служб для семьи, детей и молодежи; клубы по месту жительства, общественная организация, неформальное объединение.

LYAKH TATIANA, KACHUROVSKA VIKTORIIA. Organization of children's leisure volunteer students of state and non-governmental organizations.

The article analyzes the content of student volunteers for the organization of leisure street children in the public and private sectors; the essence, purpose, characteristics of student volunteers in social institutions such as social centers for families, children and youth clubs in the community, universities, community organizations and informal associations.

Keywords: leisure; student volunteers; Center for Social Services for Families, Children and Youth; clubs in the community, NGO informal association.

УДК 371.134:364.444

Мирошніченко Н. О.

ПРОФІЛАКТИКА ВІЛ/СНІДУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА У РОБОТІ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ

У статті розкриваються питання профілактики ВІЛ/СНІДУ як соціально-педагогічної проблеми у позанавчальній роботі зі старшокласниками, що передбачає ґрунтовну теоретичну та практичну підготовку фахівців, упровадження нових технологій організації профілактичного процесу. Аналіз проблеми профілактики ВІЛ/СНІДУ як соціально-педагогічної проблеми у позанавчальній роботі зі старшокласниками дозволив виокремити суперечності, що розкриті в статті. Подолання означених суперечностей потребує забезпечення необхідних педагогічних умов для формування готовності працівників соціальної сфери до профілактики ВІЛ/СНІДУ. Тому, виходячи з